STORTINGET

Lovvedtak 81

(2024–2025)

(Første gangs behandling av lovvedtak)

Innst. 332 L (2024–2025), jf. Prop. 82 L (2024–2025)

I Stortingets møte 2. juni 2025 ble det gjort følgende

vedtak til lov

om endringer i folkehelseloven m.m.
(krav til systematisk og kunnskapsbasert folkehelsearbeid, helsemessig beredskap)

I

I lov 24. juni 2011 nr. 29 om folkehelsearbeid gjøres følgende endringer:

§ 1 skal lyde:

§ 1 *Formål*

Formålet med denne loven er å bidra til en *bærekraftig* samfunnsutvikling som fremmer folkehelse, herunder *livskvalitet* og gode sosiale og miljømessige forhold, *og som utjevner sosiale helseforskjeller*.

Loven skal bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, og bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade *og* lidelse.

Loven skal sikre at kommuner, fylkeskommuner og statlige *myndigheter* setter i verk tiltak og samordner sin virksomhet i folkehelsearbeidet på en forsvarlig måte. Loven skal legge til rette for et langsiktig, systematisk og *kunnskapsbasert* folkehelsearbeid.

§ 2 fjerde ledd skal lyde:

Loven gjelder for helsepersonell, offentlige *tjenestepersoner* og private der dette fastsettes i medhold av *§§ 7 b, 29 og 33 a*.

§ 3 skal lyde:

§ 3 *Definisjoner*

I loven her menes med

a. folkehelse: befolkningens helsetilstand *og livskvalitet* og hvordan *helse og livskvalitet* fordeler seg i en befolkning
b. folkehelsearbeid: samfunnets innsats for å påvirke faktorer som direkte eller indirekte fremmer befolkningens helse *og livskvalitet, fremmer gode sosiale og miljømessige forhold, utjevner sosiale helseforskjeller, beskytter befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen, og* forebygger psykisk og somatisk sykdom, skade *og* lidelse.

§ 4 skal lyde:

§ 4 *Kommunens ansvar*

Kommunen skal

a. fremme befolkningens helse *og livskvalitet*
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade *og* lidelse
d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som *direkte eller indirekte* kan ha negativ innvirkning på helsen.

Ansvaret etter første ledd skal ivaretas *innenfor* de *oppgavene* og med de *virkemidlene* kommunen er til-

lagt, herunder ved lokal utvikling og planlegging, forvaltning og tjenesteyting.

Kommunen skal medvirke til at helsemessige hensyn *ivaretas* av andre myndigheter og virksomheter. *Medvirkningen* skal skje blant annet gjennom råd, uttalelser, samarbeid og deltagelse i planlegging *og ved gjennomføring av tiltak*. Kommunen skal legge til rette for samarbeid med frivillig sektor.

Kommunen bør medvirke til, og tilrettelegge for, forskning og annen kunnskapsutvikling om folkehelsetiltak.

Kommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.

I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

I kommuner med samisk befolkning skal kommunen være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samer.

§ 5 første ledd annet punktum bokstav a skal lyde:

a. opplysninger som statlige helsemyndigheter, *de regionale helseforetakene* og fylkeskommunen gjør tilgjengelig etter §§ 20, *24*, 25 og *25 a*,

§ 5 første ledd annet punktum bokstav c skal lyde:

c. kunnskap om *positive og negative* faktorer og utviklingstrekk i miljø og lokalsamfunn som kan ha innvirkning på befolkningens helse, *herunder risikoforhold*.

§ 5 annet ledd nytt annet punktum skal lyde:

Den skal også inneholde en vurdering av hvordan kommunen kan møte utfordringene, herunder planbehov.

§ 5 annet ledd nåværende annet punktum blir nytt tredje punktum.

§ 6 skal lyde:

§ 6 *Mål og planlegging*

Oversikten etter § 5 annet ledd skal inngå som grunnlag for arbeidet med kommunens planstrategi. En drøfting av kommunens folkehelseutfordringer *og hvordan kommunen kan møte disse*, bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 10-1.

Kommunen skal i sitt arbeid med kommuneplaner etter plan- og bygningsloven kapittel 11 fastsette *mål, strategier, handlinger og prioriteringer for å møte kommunens folkehelseutfordringer*.

§ 7 overskriften skal lyde:

§ 7 *Tiltak*

§ 7 første ledd skal lyde:

Kommunen skal iverksette nødvendige tiltak for å møte kommunens *folkehelseutfordringer*. Dette kan blant annet omfatte tiltak knyttet til oppvekst- og levekårsforhold som bolig, utdanning, arbeid og inntekt, fysiske og sosiale miljøer *og bomiljø- og nærmiljøkvaliteter*, fysisk aktivitet, *kosthold, smittsomme sykdommer*, skader og ulykker, *vold og overgrep*, tobakksbruk, alkohol- og annen rusmiddelbruk, *fremming av psykisk helse og forebygging av psykiske plager og lidelser, diskriminering og ensomhet*.

Nye §§ 7 a til 7 d skal lyde:

§ 7 a *Tilsyn med virksomhet og eiendom*

Kommunen skal føre tilsyn *med virksomhet og eiendom som omfattes av kapittel 3, og i den forbindelse treffe nødvendige enkeltvedtak etter samme kapittel. Kommunen skal prioritere sin tilsynsvirksomhet etter en vurdering av helserisiko*.

Kommunens tilsyn med virksomhet og eiendom etter første ledd skal dokumenteres særskilt, også uavhengighet og likebehandling i tilsynet.

Kommunens myndighet kan utøves av *kommuneoverlegen* dersom dette på grunn av tidsnød er nødvendig for at kommunens oppgaver etter paragrafen her *og kapittel 3* skal kunne utføres.

Kommunens ansvar og oppgaver etter paragrafen her og kapittel 3 kan i tillegg til å delegeres etter bestemmelsene i kommuneloven delegeres til et interkommunalt selskap.

Departementet kan gi forskrift om kommunens tilsyn etter paragrafen her.

§ 7 b *Beredskap*

Kommunen har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i *beredskapssituasjoner. Dette omfatter også kompenserende tiltak for å forebygge og begrense konsekvenser for befolkningens helse som følge av tiltak iverksatt for å håndtere beredskapssituasjonen. Kommunen skal sikre forsvarlig samfunnsmedisinsk beredskap. Kommunen skal innhente medisinskfaglige råd fra kommuneoverlegen om helsemessig beredskap etter denne loven, jf. § 7 c*.

Kommunen plikter å utarbeide en beredskapsplan for sine oppgaver etter denne lovens *§§ 7 a til 7 c og* kapittel 3, i samsvar med helseberedskapsloven. Helseberedskapsplanen skal samordnes med kommunens øvrige beredskapsplaner.

Ved en miljøhendelse eller mistanke om utbrudd av sykdom knyttet til helseskadelige miljøfaktorer skal kommunen iverksette nødvendige tiltak for å forebygge, håndtere og begrense negative helsekonsekvenser.

Departementet *kan gi forskrift om kommunens* beredskap innen *miljø og helse*.

§ 7 c *Samfunnsmedisinsk kompetanse*

Kommunen skal ha nødvendig samfunnsmedisinsk kompetanse for å ivareta oppgaver etter loven her. Det skal ansettes en eller flere *kommuneoverleger* som medisinskfaglig rådgiver for kommunen for å ivareta blant annet:

a. samfunnsmedisinsk rådgivning i kommunens folkehelsearbeid, jf. §§ 4 *til 7 d*, herunder epidemiologiske analyser, *helsemessig beredskap og vurdering av hvordan kommunen kan møte folkehelseutfordringer*, og
b. hastekompetanse på kommunens vegne i saker *etter denne loven og smittevernloven*.

Kommunen kan samarbeide med andre kommuner om ansettelse av *kommuneoverlege*.

§ 7 d *Samarbeid mellom kommuner*

Departementet kan pålegge samarbeid mellom kommuner når det anses påkrevet for en forsvarlig løsning av folkehelsearbeidet i kommunene, herunder gi bestemmelser om hvilke oppgaver det skal samarbeides om, og fordeling av utgifter.

Dersom forholdene tilsier det, skal kommunen yte bistand til andre kommuner ved ulykker og andre akutte situasjoner. Anmodning om bistand fremmes av den kommunen som har bistandsbehovet. Den kommunen som mottar bistand, skal yte kommunen som bidrar med hjelp, kompensasjon for utgifter som pådras, med mindre annet er avtalt eller bestemt i medhold av første ledd.

Kapittel 3 kapitteloverskriften skal lyde:

Krav til virksomheter og eiendommer og kommunens virkemidler

§ 8 skal lyde:

§ 8 *Krav til virksomheter og eiendommer*

Virksomheter og eiendommer skal planlegges, tilrettelegges og drives på en helsemessig tilfredsstillende måte, slik at de ikke medfører fare for helseskade eller helsemessig ulempe.

Der annet regelverk fastsetter helsebegrunnede krav eller normer, skal det tas utgangspunkt i disse ved vurderingen av om denne lovens krav til helsemessig tilfredsstillende drift er oppfylt.

Departementet kan innenfor formålene etter § 1, gi *forskrift om miljø og helse*, herunder bestemmelser om innemiljø, luftkvalitet, vann og vannforsyning, støy, omgivelseshygiene, forebygging av ulykker og skader, *sosiale faktorer* mv. Det kan også gis forskrifter om plikt til å ha internkontrollsystemer og til å føre internkontroll for å sikre at krav fastsatt i eller i medhold av dette kapittel overholdes.

§ 9 oppheves.

§ 10 første ledd første punktum skal lyde:

Departementet kan innenfor *miljø og helse*, jf. § 8, gi *forskrift* om meldeplikt til, eller plikt til å innhente godkjenning fra, kommunen før eller ved iverksetting av virksomhet som kan ha innvirkning på helsen.

§ 11 annet ledd skal lyde:

Ved virksomhet som i vesentlig grad kan berøre befolkningens helse og livskvalitet nasjonalt eller regionalt, kan Helsedirektoratet utøve myndighet etter første ledd.

Nåværende annet ledd blir nytt tredje ledd.

§ 12 første ledd første punktum skal lyde:

Kommunen kan pålegge den som planlegger eller driver virksomhet som kan ha innvirkning på helsen, en plikt til, uten hinder av taushetsplikt, å gi kommunen de opplysningene som er nødvendige for at den kan utføre sine gjøremål etter *§ 7 a og dette kapittelet*.

§ 13 første ledd skal lyde:

Kommunen kan for å ivareta sine oppgaver etter *§ 7 a og dette kapittelet* beslutte at det skal foretas gransking av eiendom eller virksomhet. Granskingen kan gjennomføres av den som er delegert myndighet etter *§ 7 a, eller av kommuneoverlegen* i hastesaker. Granskingen kan om nødvendig gjennomføres med bistand fra politiet.

§ 13 annet ledd annet punktum skal lyde:

Det kan kreves fremlagt dokumenter og materiale og kreves foretatt undersøkelser som kan ha betydning for kommunens gjøremål etter *§ 7 a og dette kapittelet*.

§ 14 første ledd første punktum skal lyde:

Kommunen kan pålegge forhold ved en eiendom eller virksomhet i kommunen rettet hvis forholdet direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen eller er i strid med bestemmelser gitt i medhold av *§ 7 a eller dette kapittelet*.

§ 18 første ledd første punktum skal lyde:

Med bøter eller fengsel inntil 3 måneder eller begge deler straffes den som forsettlig eller uaktsomt overtrer pålegg eller forskrifter gitt i medhold av dette *kapittelet eller § 7 a*.

§ 19 første ledd første punktum skal lyde:

Statsforvalteren avgjør klager over vedtak truffet av kommunen eller *kommuneoverlegen* etter dette *kapittelet*.

§ 20 skal lyde:

§ 20 *Fylkeskommunens ansvar*

Fylkeskommunen skal

a. fremme befolkningens helse *og livskvalitet*
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold

c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade *og* lidelse
d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som *direkte eller indirekte* kan ha negativ innvirkning på helsen.

Ansvaret etter første ledd skal ivaretas innenfor de *oppgavene* og med de *virkemidlene* som fylkeskommunen er tillagt.

Fylkeskommunen skal ha internkontroll etter reglene i kommuneloven § 25-1 med krav fastsatt i eller i medhold av denne loven.

Fylkeskommunen skal være pådriver for og samordne folkehelsearbeidet i fylket, for eksempel gjennom partnerskap. *Fylkeskommunen skal, gjennom samarbeid blant annet med kommuner, frivillig sektor, de regionale helseforetakene, kunnskapsmiljøer og myndigheter, støtte opp under forskning og utvikling, herunder evaluering, av folkehelsearbeidet i kommunene.*

Fylkeskommunen skal understøtte folkehelsearbeidet i kommunene, blant annet ved å gjøre tilgjengelig opplysninger i henhold til § 21, jf. § 5 første ledd bokstav a.

Fylkeskommunen har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og tiltak i beredskapssituasjoner.

I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

I fylker med samisk befolkning skal fylkeskommunen være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samer.

§ 21 første ledd annet punktum bokstav a skal lyde:
a. opplysninger som statlige helsemyndigheter gjør tilgjengelig etter *§§ 24, 25 og 25 a*,

§ 21 annet ledd annet punktum skal lyde:

Den skal inneholde en vurdering av hvordan fylkeskommunen kan møte utfordringene, herunder planbehov.

§ 21 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde ledd blir tredje ledd.

Ny § 21 a skal lyde:
§ 21 a *Mål og planlegging*

Oversikten over *fylkets* folkehelseutfordringer etter *§ 21 annet ledd* skal inngå som grunnlag for arbeidet med fylkeskommunens planstrategi. En drøfting av utfordringene *og hvordan fylkeskommunen kan møte disse*, bør inngå i strategien, jf. plan- og bygningsloven § 7-1.

Fylkeskommunen skal i regionale planer etter plan- og bygningsloven fastsette mål, strategier, handlinger og prioriteringer for å møte fylkets folkehelseutfordringer, jf. § 21.

Kapittel 5 kapitteloverskriften skal lyde:
Statens ansvar

§ 22 skal lyde:
§ 22 *Statens ansvar*

Staten skal
a. fremme befolkningens helse og livskvalitet
b. fremme gode sosiale og miljømessige forhold
c. bidra til å forebygge psykisk og somatisk sykdom, skade og lidelse
d. bidra til utjevning av sosiale helseforskjeller
e. bidra til å beskytte befolkningen mot faktorer som direkte eller indirekte kan ha negativ innvirkning på helsen.

Statlige myndigheter skal i sin virksomhet vurdere konsekvenser for befolkningens helse der det er relevant.

Departementet skal ha nødvendig oversikt over helse og livskvalitet i befolkningen og de positive og negative faktorene som kan virke inn på denne. Departementet skal fastsette de nasjonale folkehelseutfordringene som grunnlag for en samordnet og helhetlig nasjonal folkehelsepolitikk. Store nasjonale folkehelsetiltak bør effektevalueres.

Statlige helsemyndigheter skal bistå kommuner og fylkeskommuner i deres arbeid med å fremme helse og livskvalitet og forebygge sykdom. Statlige helsemyndigheter skal legge til rette for samarbeid og dialog med frivillig sektor på en systematisk måte. I forbindelse med handlinger og avgjørelser som berører barn, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.

Statlige helsemyndigheter skal være oppmerksom på særskilte folkehelseutfordringer for samene og vurdere tiltak der det er relevant.

§ 23 nytt annet ledd skal lyde:

Statsforvalteren har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

§ 24 skal lyde:
§ 24 *Helsedirektoratets ansvar*

Helsedirektoratet skal *følge med på folkehelsen, herunder positive og negative påvirkningsfaktorer,* og gi kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell, *næringsliv, frivillig sektor* og befolkningen informasjon, råd og veiledning om strategier og tiltak i folkehelsearbeidet. *Helsedirektoratet skal* også følge med på at folkehelsearbeidet er i samsvar med utfordringer på folkehelseområdet.

Helsedirektoratet *skal bidra* til å iverksette nasjonal politikk *innen* folkehelseområdet og være en pådriver for kunnskapsbasert folkehelsearbeid, blant annet gjennom *å utvikle, fastsette, formidle og vedlikeholde* nasjonale normer og standarder for godt folkehelsearbeid og *hva som er helsemessig tilfredsstillende etter lovens § 8.*

Helsedirektoratet *skal gjøre* tilgjengelig *statistikk* som grunnlag for kommunenes og fylkeskommunenes oversikter etter §§ 5 og 21. *Når det er nødvendig for å utføre disse oppgavene, kan Helsedirektoratet kreve indirekte identifiserbare personopplysninger fra sentrale helseregistre etter helseregisterloven § 11 og fra andre relevante offentlige kilder. Opplysningene kan innhentes for sammenstilling uten hinder av taushetsplikt.*

Helsedirektoratet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

Departementet kan i forskrift gi utfyllende bestemmelser om opplysninger som skal gjøres tilgjengelig for kommunen og fylkeskommunen.

§ 25 skal lyde:

§ 25 *Folkehelseinstituttets ansvar*

Folkehelseinstituttet skal *forske, oppsummere og formidle* kunnskap *innen* folkehelseområdet.

Folkehelseinstituttet skal legge til rette for regelmessige fylkesvise folkehelseundersøkelser. Undersøkelsene skal gjennomføres i samarbeid med landets fylkeskommuner.

Folkehelseinstituttet skal utarbeide og presentere statistikk fra helseregistrene og andre kilder. Folkehelseinstituttet skal være faglig uavhengig under utførelsen av disse oppgavene.

Folkehelseinstituttet er statens smitteverninstitutt og har innen områdene smittevern og miljømedisin ansvar for overvåkning, råd og veiledning.

Folkehelseinstituttet skal i forbindelse med eksponering for helseskadelige miljøfaktorer bistå kommuner, fylkeskommuner, statsforvaltere og andre statlige institusjoner, helsepersonell og befolkningen for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

Folkehelseinstituttet har ansvar for nødvendige beredskapsforberedelser og for tiltak i beredskapssituasjoner.

Ny § 25 a skal lyde:

§ 25 a *De regionale helseforetakenes ansvar*

De regionale helseforetakene skal bidra med kunnskap om helsetilstanden til befolkningen i sin region, som grunnlag for statlig, fylkeskommunal og kommunal oversikt over befolkningens helse og forhold som påvirker denne.

De regionale helseforetakene skal samarbeide med fylkeskommunene og kommunene om folkehelse, herunder beredskap innen miljø og helse og smittevern.

§§ 26, 27 og 28 oppheves.

§ 29 tredje ledd første punktum skal lyde:

I forskrift etter første ledd kan det gis bestemmelser om plikt for ansatte som nevnt i annet ledd og fører av skip, luftfartøy og andre transportmidler til, uten hinder av taushetsplikt, å varsle *kommuneoverlegen* om helsetrusler som nevnt i annet ledd.

§ 30 oppheves.

§ 31 første ledd skal lyde:

Statsforvalteren skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens og fylkeskommunens oppfyllelse av plikter pålagt i eller i medhold av §§ 4 *til 7 d, 20 til 21 a og 29* i loven her og kommuneloven § 25-1.

Kapittel 6 kapitteloverskriften skal stå mellom §§ 32 og 33 og skal lyde:

Forskrifter og ikrafttredelse mv.

Ny § 33 a skal lyde:

§ 33 a *Forskrift om meldeplikt, oppgaver og ansvar i beredskapssituasjoner*

Departementet kan *gi forskrift om* meldeplikt for kommuner, helseforetak og helsepersonell til statlige helsemyndigheter om miljøhendelser eller mistanke om utbrudd av sykdom relatert til eksponering for helseskadelige miljøfaktorer. I forskrift kan videre gis nærmere bestemmelser om oppgaver for og ansvarsfordeling mellom kommuner, fylkeskommuner og statlige helsemyndigheter for å sikre beskyttelse av befolkningens helse.

II

I lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakksskader skal § 29 annet ledd lyde:

Reglene vedrørende kommunens og Arbeidstilsynets virksomhet som tilsynsorgan etter henholdsvis folkehelseloven *§ 7 a og* kapittel 3 og arbeidsmiljøloven §§ 18-4 til 18-8 får tilsvarende anvendelse ved tilsyn etter paragrafen her.

III

I lov 23. juni 2000 nr. 56 om helsemessig og sosial beredskap skal § 2-2 første ledd annet punktum lyde:

Kommuner skal også utarbeide beredskapsplan for sine oppgaver etter folkehelseloven *§§ 7 a til 7 c og* kapittel 3.

IV

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Masud Gharahkhani

president

Svanemerketrykksak, 2041 0654 Trykk og layout: Stortingets administrasjon